

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	24 ก.ย. 2553	20	7010	5

นักบุกเบิกการถ่ายภาพ

ภาพในเชียงใหม่

หลัก

ฐานภาพถ่ายเมืองเชียงใหม่สมัยเก่า นับว่าเป็นมรดกที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ภาพถ่ายบางภาพเป็นผลงานของพระยาเจริญราชไมตรี ข้าหลวงยุติธรรมประจำมณฑลพายัพ สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งนับว่าท่านเป็นคนแรกที่นำกล้องถ่ายภาพเข้ามาใช้ในเชียงใหม่ ในยุคสมัยเดียวกันนั้นยังมีหลวงอนุสารสุนทร คหบดีเชื้อสายจีนผู้สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจให้เชียงใหม่และยังเป็นนักเล่นกล้องรุ่นเดียวกับพระยาเจริญราชไมตรี นอกจากนั้นยังมีผลงานภาพถ่ายของมิชชันนารีชาวอเมริกันที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์และได้บันทึกภาพเมืองเชียงใหม่ไว้ในมุมต่างๆเป็นจำนวนมาก รวมทั้งภาพถ่ายของมิสเตอร์ เอ็ม.ทานากะ ชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาตั้งร้านถ่ายรูปและมีสตูดิโอไว้รับจ้างถ่ายภาพบุคคลเป็นเจ้าแรกของเมืองเชียงใหม่ด้วย

ในหนังสือวิวัฒนาการการถ่ายภาพในประเทศไทย ซึ่งเขียนโดยศักดิ์ ศิริพันธ์ กล่าวถึงบุคคลผู้มีส่วนสำคัญในการถ่ายภาพของเมืองเชียงใหม่ในอดีต 3 ท่าน ได้แก่ หลวงอนุสารสุนทร มิสเตอร์เอม ทานากะและนายฮาดานู ผู้ซึ่งถือได้ว่าเป็นนักบุกเบิกการถ่ายภาพของเมืองเชียงใหม่เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	24 ก.ย. 2553	20	7010	5

ปราณี ศิริธร ได้กล่าวถึงประวัติของหลวงอนุสารสุนทรในด้านการถ่ายภาพไว้ในหนังสือ “ผู้บุกเบิกแห่งเชียงใหม่” ว่าหลวงอนุสารสุนทร เดิมชื่อว่า สุนธี นามสกุล ชุตินา เกิดเมื่อเดือน 12 ปีเถาะ ตรงกับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2410 ที่บ้านทุ่งกุช้าง จังหวัดลำพูน ปัจจุบันคือบ้านไก่แก้ว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ท่านเป็นบุตรของนายด้อย แซ่ฉั่ว ซึ่งเป็นนายอากรผ้าเมืองลำพูน กับนางแว่น

เมื่อมารดาของหลวงอนุสารสุนทรเสียชีวิตลง บิดาก็ได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่เชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใต้วัดเกตการาม อยู่ในความอุปถัมภ์ของเจ้าอุปราชหอหน้าบุญทวงศ์ ส่วนหลวงอนุสารสุนทรยังคงอยู่กับพี่สาวคนโตที่บ้านปากป่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จนอายุได้ 16 ปีจึงย้ายเข้ามาอยู่ที่เชียงใหม่กับบิดา

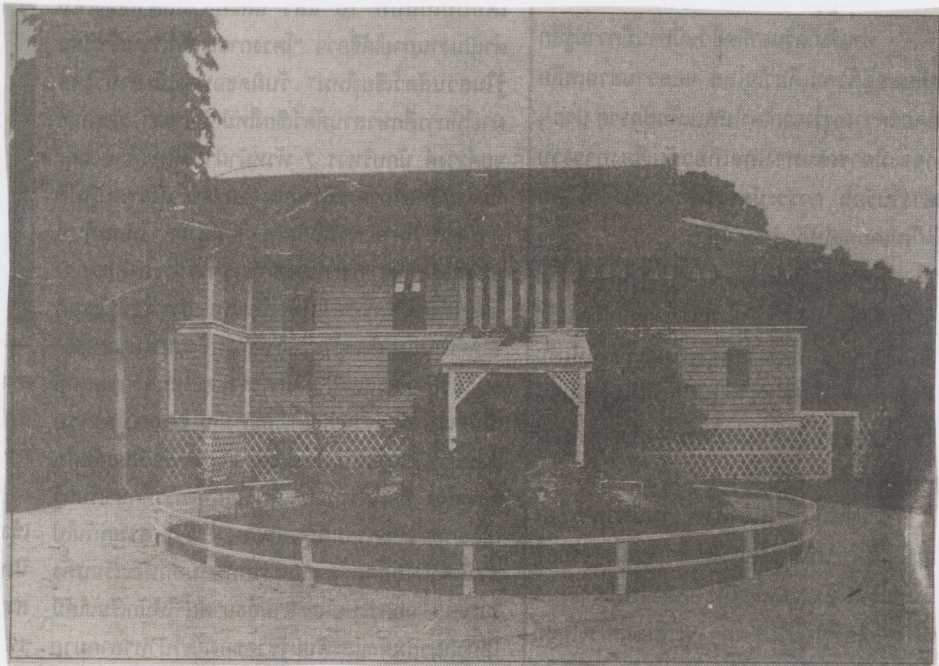
ในระหว่างที่อยู่กับบิดา ท่านก็ได้ออกร้านเล็กๆ ทำการค้าขายนอกจากนั้นท่านยังหัดลูกคิดหัดยิงปืนและได้เรียนหนังสือไทยเหนือ(ภาษาคำเมือง) พออายุได้ 18 ปี บิดาก็ถึงแก่กรรม หลวงอนุสารสุนทรจึงได้ขยายการค้าให้ใหญ่ขึ้น โดยสร้างเรือนไม้กระดานหลังเล็กๆ ขึ้นด้วยฝีมือตนเอง ตลอดจนได้ซื้อ ที่ใช้ในการค้าขายก็ทำขึ้นเองทั้งสิ้น และยังรับเป็นช่างแกะตะเกียงลาน นาฬิกา ตลอดจนเป็นช่างสลักลวดลายต่างๆ และเป็นช่างภาพรูปด้วย เมื่ออายุได้ 21 ปี หลวงอนุสาร

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่ใหม่	24 ก.ย. 2553	20	7010	5

สุนทรได้สมรสกับนางคำเที่ยง (นางอนุสารสุนทร) มีบุตรธิดา รวม 6 คน จากนั้นได้สมรสกับนางโนชา สุวรรณรังษี มีบุตรธิดารวมอีก 5 คน โดยเป็นต้นตระกูล “นิมมานเหมินท์” และ “ชูติมา”

ปี พ.ศ.2425 หลวงอนุสารสุนทรและนางคำเที่ยงได้ตั้งห้าง “ชวียงเล้ง” ที่บริเวณถนนวิชัยนันทน์ และได้สร้างเป็นตึกคอนกรีตในปี พ.ศ.2440 ปัจจุบันคือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลอนุสารสุนทรเชียงใหม่ หลวงอนุสารสุนทรท่านเป็นพ่อค้าที่เลื่องการไกล นอกจากจะเปิดเป็นร้านค้าแล้วภาย

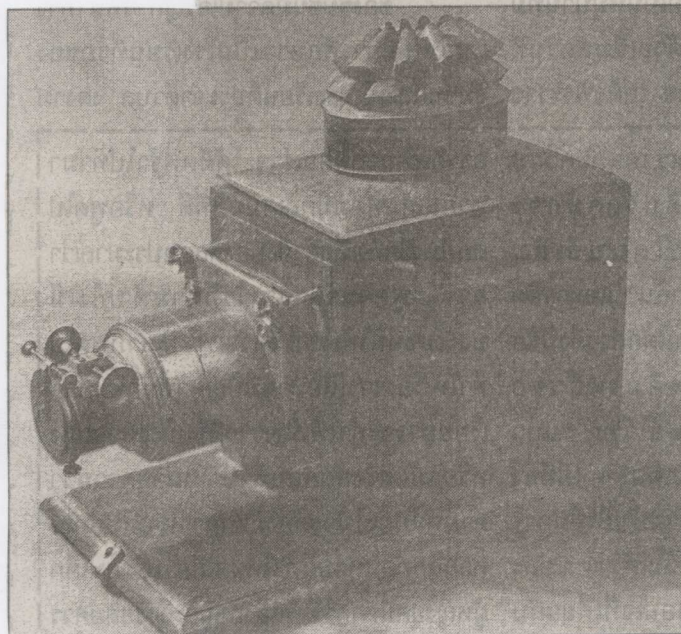

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	24 ก.ย. 2553	20	7010	5

หลังยังเปิดแผนกถ่ายรูปขึ้นอีกด้วย

หลวงอนุสารสุนทรได้เรียนรู้การถ่ายภาพจากพระยาเจริญราชไมตรี (จ่านอง อดายกุล) ซึ่งถือเป็นครูคนแรกที่สอนวิชาการถ่ายภาพให้กับหลวงอนุสารสุนทร หลังจากที่ท่านเปิดแผนกถ่ายรูปของร้านชวียงเล้งไม่นานก็ได้รับความสนใจจากบรรดาข้าราชการ พ่อค้า คหบดี ต่างนิยมมาถ่ายรูปที่ร้านของหลวงอนุสารสุนทร ไม่เว้นแม้แต่ชาวต่างชาติ ร้านชวียงเล้ง จึงเป็นร้านถ่ายรูปร้านแรกของเชียงใหม่และหลวงอนุสารสุนทรจึงเป็นนักถ่ายรูปอาชีพคนแรกของเชียงใหม่ในเวลานั้นด้วย

นักถ่ายภาพอีกคนซึ่งถือเป็นผู้บุกเบิกการถ่ายภาพในเชียงใหม่ก็คือ มิสเตอร์ เอ็ม.ทานากะ (Mr.Morinosuke Tanaka) ท่านได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ.2443 โดยเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ที่ร้านถ่ายรูปที่มีชื่อเสียงที่สุดของกรุงเทพฯ ชื่อร้านโรเบิร์ต เลนส์ ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง มิสเตอร์ เอ็ม.ทานากะ ทำงานอยู่ที่ร้านโรเบิร์ต เลนส์ 3 ปี ก็ได้เดินทางไปเปิดร้านถ่ายรูปที่เมืองลำปางตามคำ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	24 ก.ย. 2553	20	7010	5

ชักชวนของเจ้าผู้ครองนครลำปาง

มิสเตอร์ เอ็ม.ทานากะ เปิดร้านถ่ายรูปในเมืองลำปางชื่อร้านทานากะถ่ายรูป อยู่ย่านกลางเมือง กิจกรรมร้านถ่ายรูปของนายทานากะดีพอสมควร แต่ลำปางเป็นเมืองเล็ก เมื่อนายแพทย์ชาวอเมริกันชื่อ ดร.คอร์ต ซึ่งคุ้นเคยกับนายทานากะได้ชักชวนให้ไปเปิดร้านถ่ายรูปที่เชียงใหม่ โดยมาเปิดที่บ้านวัดเกตซึ่งเป็นย่านชุมชนการค้าของเมืองเชียงใหม่สมัยนั้น กิจกรรมร้านถ่ายรูปของนายทานากะก็เจริญรุ่งเรืองมีฐานะขึ้น นายทานากะจึงได้แต่งงานกับนางสาวทองดี ภิกษุณี ชาวลำพูน มีลูกสาว 1 คนชื่อ คำปุ่น ต่อมาลูกสาวได้แต่งงานกับนายฮาดาโน ผู้สืบทอดกิจการร้านถ่ายรูปต่อจากนายทานากะ

หลังจากที่นายทานากะแต่งงาน จึงได้ขยายกิจการร้านถ่ายรูปโดยไปซื้อที่ดินข้างโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ริมฝั่งแม่น้ำปิง เปิดเป็นร้านถ่ายรูปชื่อ “ร้านเชียงใหม่ถ่ายรูป” ตั้งเป็นโรงงานที่มีกระจกถ่ายรูปสามารถใช้ถ่ายรูปตอนเช้าได้โดยไม่ต้องใช้แสงไฟฟ้า ผลงานการถ่ายภาพของนายทานากะสมัยนั้นนิยมถ่ายภาพวิวทิวทัศน์ และภาพเหตุการณ์ต่างๆ ในเชียงใหม่ นับได้ว่าร้านถ่ายรูปของนายทานากะ เป็นร้านถ่ายรูปแห่งที่ 2 ของเมืองเชียงใหม่ ต่อจากร้านช่วยเลี้ยงของหลวงอนุสารสุนทร

มิสเตอร์ เอ็ม.ทานากะ เสียชีวิตลงด้วยโรคชราเมื่อวัย 88 ปี นางคำปุ่นและนายฮาดาโน (Mr. Shu Hatano) ลูกเขยจึงได้สืบทอดกิจการร้านถ่ายรูปต่อจากนายเอ็ม.ทานากะ นายฮาดาโน เกิดที่เมืองฮิโรชิม่าและเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตามคำชักชวนของพี่ชายคือนายโซโจ ฮาดาโน ซึ่งทำงานอยู่ที่ร้านถ่ายรูปของนาย เค.อิโนงากา ซึ่งเปิดเป็นร้านถ่ายรูปของชาวญี่ปุ่นร้านแรกในกรุงเทพฯ ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุง บริเวณไปรษณีย์กลาง นายฮาดาโนทำงานอยู่ที่ร้านเค.อิโนงากา ประมาณ 4 ปี แล้วจึงกลับไปเรียนวิชาถ่ายรูปที่โรงเรียน Oriental Photo School ที่กรุงโตเกียวเป็นเวลา 1 ปีเศษ แล้วจึงกลับเข้ามาทำงานอยู่กับนายทานากะที่เชียงใหม่

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	124 ก.ย. 2553	20	7010	5

ในช่วงนี้เองที่ความนิยมในการถ่ายรูปเริ่มเป็นที่แพร่หลายในเชียงใหม่ มีร้านถ่ายรูปเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะร้านของชาวญี่ปุ่นจากกรุงเทพฯ ได้มาเปิดร้านถ่ายรูปที่มีชื่อได้แก่ร้าน “ยาเกิ” ซึ่งได้เช่าที่ของห้างอนุสารสุนทร บริเวณหน้าวัดอุปคุต บนถนนท่าแพ นอกจากนั้นยังมีร้านถ่ายรูปของชาวจีนชื่อ “เด็กหมั่น” มาเปิดกิจการถ่ายรูปในเชียงใหม่ หลังจากนั้นมากิจการร้านถ่ายรูปในเมืองเชียงใหม่ก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม หลวงอนุสารสุนทร มีสเตอร์เอ็ม.ทานากะและนายฮาดาโนะถือได้ว่าเป็นบุคคลผู้บุกเบิกการถ่ายภาพในเชียงใหม่ ซึ่งผลงานภาพถ่ายของทั้งสามท่านล้วนแล้วแต่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถใช้อ้างอิงถึงเหตุการณ์ สถานที่ในอดีต ซึ่งไม่อาจประเมินค่าเป็นตัวเลขได้ ภาพต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นเสมือนมรดกชิ้นสำคัญที่เชื่อมรอยต่อระหว่าง “อดีต” กับ “ปัจจุบัน” ของเมืองเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

เอกสารประกอบ

ปราณี ศิริธร “ผู้บุกเบิกแห่งเชียงใหม่”, 2523

ศักดิ์ ศิริพันธุ์ “วิวัฒนาการการถ่ายภาพในประเทศไทย (2338-2535)”, 2535

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th